

СТРУЧНИ СКУП САВРЕМЕНА ЕТНОГРАФСКА МУЗЕОЛОГИЈА И ПРЕЗЕНТАЦИЈА (НОВИХ) ИДЕНТИТЕТА, НОВИ САД 10–11. ДЕЦЕМБАР 2009. ГОДИНЕ

Последњих неколико година, и поред феномена „транзиционе кризе“, што се не односи само на економске услове, већ и на својеврсну кризу културе, музеологија, а посебно етнолошка и антрополошка музеологија, непрестано се креће узлазном линијом, јамачно захваљујући ентузијазму професионалаца у овој дисциплини. Прилично смело упуштање у нова знања, али и ревизија искустава и досадашњих пракси, непрекидно откривају и нове проблеме тако да је покренут позитиван ланац међусобне перпетуације сазнавања и реакција на нове стручне и друштвене императиве у музеолошкој теорији и пракси. Стручни скуп „Савремена етнографска музеологија и презентација (нових) идентитета“ сасвим добро се, речено модерним речником, улоговао у тај перпетуивни ток, нимало га не ометајући већ му дајући додатан замах, и представља јасан континуитет стручног и научног промишљања етнолошке и антрополошке музеологије. Скуп, како га је један од учесника назвао „први традиционални“, самим називом и позивањем на идентитету као већ добро познату тему у етнологији и антропологији, имплицира једновремену ревизију постојећих херитолошких искустава и њихово сагледавање кроз савремену призму дисциплине, и презентацију нових музеолошких идеја и теоријских концепција. Невеликог обима, али веома добро организован, скуп је учесницима пружио лагодну атмосферу за презентовање својих знања и искустава. Стручни скуп „Савремена етнографска музеологија и презентација (нових) идентитета“ организовао је 10. и 11. децембра Музеј града Новог Сада (мр Тијана Јаковљевић-Шевић и Ивана Јовановић-Гудурић).

Први део скупа био је превасходно усредсређен на анализу досадашњих музејских пракси и на презентацију нових теоријских и методских схвата-

ња музеолошког приступа култури и културном идентитету, али и приступа музеју као специфичном друштвеном и културном агенсу и проблематици односа који се гради с музејском публиком. Својеврсна сажета анализа досадашњих концепција и проблемских приступа у етнографској музеологији дата је већ у иницијалном саопштењу „Нови модели музејске организације у српском друштву – дискурс етнографске музеологије“ (др Весна Марјановић, Етнографски музеј у Београду). Кључна теза овог саопштења, ипак, није сама анализа досадашње праксе, већ је то наглашавање континуитета и постављање захтева за узимање добрих пракси из прошлости музејске дисциплине. Прихватање новотарија само по себи и за себе, у еуфорији промена и помодарства, не гарантује квалитет и често баца пејоративно светло на базичне поставке српске (етнографске) музеологије без промишљања последица таквог поступања, а понекад и зарад сопствене политичке афирмације.

Комуникацијски пријемчив сатирични спој исхране и музеологије некако се провукао као лајтмотив другог саопштења „Музеј као стјечиште (само) двију дисциплина“ (мр Иван Шестан, Етнографски музеј Загреб, Хрватска). Разматрајући промене у музејској пракси у Хрватској од шездесетих година 20. столећа, поистовећујући експографске концепте с мусаком, колега Шестан је указао на проблем фрагментарности презентације културе. Фрагментарност презентације је двојака, најпре на скупове струка, а потом и унутар сваке од струка. У пољу етнографске и етнологске музеологије и презентације тзв. народне културе доминирају, по ауторовом схватању превазиђени, принципи културно-историјске школе и подела на културне зоне. Саопштење заправо пледира за синтетички приступ култури, истраживању културе и њеној музејској презентацији.

Излагање „Музеји као фантазијска прича“ (др Љиљана Гавриловић, Етнографски институт САНУ) гради парадигматичне односе између елитне и популарне културе с једне стране, и музеја и фантазијске литературе с друге стране. Приповест о фантазијској литератури је у саопштењу заправо искоришћена као медијум који носи став ауторке о високом нивоу интеракције елитне и популарне културе и став да се та интеракција огледа у музејима. Постављена је теза да се музеј може доживети као фантазијски наратив културе. Интеракција елитне и популарне културе индиректно се налази и у крајњем изводу саопштења „(Не)егзотични идентитети“ (мр Милош Матић, Етнографски музеј у Београду). Полазећи од егзотичног и егзотичности као једног од темељних дефинијенаса музеја, саопштење поставља упит о претпостављеној реакцији публике на музејско презентовање свакодневног окружења савременог посетиоца. Саопштењем је постављено схватање да данашњи локални посетиоци етнографских музеја и изложби остварених у конвенционалном музејском кључу с тако презентованом (традицијском) културом комуницирају у реалном контексту као са сопственим антиидентитетом. Музејски проблем идентитета добија другачију димензију када се етнографска изложба креира не као интерпретација културних (материјалних)

чињеница, већ као културни доживљај и када је излагање културе усредсређено на презентацију доживљаја, а не на презентацију музеалије.

Наредна три излагања првог дела скупа дају темељне квалитативне и квантитативне анализе нових музејски остварених програма и искустава. „Духовни и друштвени живот као етнолошке теме у Музеју Војводине“ (Татјана Бугарски, Музеј Војводине) саопштење је које се осврће на одсуство праћења реалних промена у музејском истраживању и заштити културе. Многобројне промене у духовној и друштвеној сфери живота настале у периоду социјализма често су остајале изван фокуса музејског интересовања, указујући уједно на усредсређеност на објекте материјалне културе, о чему, уосталом, сведочи и чињеница да се много већи број кустоса бави материјалном културом, а духовна и социјална култура се свде на појединце који објективно, и поред великог ентузијазма и знања, не могу да се посвете свим темама. Конкретан и, надасве, садржајно веома богат пример музејског бављења идентитетом дало је саопштење „Оглед о старим и новим идентитетима“ (мр Бојана Богдановић и Јелена Тоскић, Музеј на отвореном „Старо село“, Сирогојно). Стављајући у фокус популарне одевне предмете од вуне који су део раније, али и савремене културе, ово саопштење показује динамику промене локалног културног идентитета и везу модне локалне продукције у периоду од шездесетих до осамдесетих година 20. столећа. Технике израде и материјали, а пре свега употреба карактеристичних боја и орнамената, створили су визуелни идентитет локалне културе на глобалном нивоу. Широко препознатљив модни идентитет повезује се с визуелним и значењским идентитетом модне продукције Сирогојно стил и музеја Старо село, али и с културним идентитетом локалне заједнице.

Последње излагање првог дела скупа поново долази из Етнографског музеја, и тиме је уједно суптилно показана позиција ове музејске институције од националног значаја. Само саопштење „18. међународни фестивал етнолошког филма – рефлекс и парадигме“ (мр Марко Стојановић, Етнографски музеј у Београду), открива да је позиција Етнографског музеја осетно компликованија, неидеализована и да просто вапи за новим дефинисањем парадигме етнографске музеологије. Имајући искуствени приступ посматрања с учествовањем на Међународном фестивалу етнолошког филма, аутор је ову манифестацију декодирао као парадигму идентитета и статуса Етнографског музеја у Београду, односно као параметар који јасно описује унутрашње и спољашње политике које се односе на Етнографски музеј.

Други део стручног скупа „Савремена етнографска музеологија и презентација (нових) идентитета“ био је посвећен реализованим и неким само замишљеним а неоствареним пројектима, изложбама, манифестацијама и другим облицима музејског посматрања културе. У овом, помало шареном делу скупа, могли смо да сазнамо како могу да се музеализују успомене („Музеј лепих успомена“, Ивана Јовановић-Гудурић, Музеј града Новог Сада) и тетоваже („Супкултура и музеј“, Невена Васић, Народни музеј Ужице), шта би све могао да ради један музеј детињства („Музеј детињства“, Снежана

на Шапоњић-Ашанин), како се сналази влашка култура међу Лапонцима у Финској и шта је лапонска култура рекла у Зајечару („Од „Земље поноћног сунца“ до „Неоткривене културе источне Србије““, Даница Ђокић, Народни музеј Пожаревац и Сузана Антић, Народни музеј Зајечар), каква су музеолошка искуства у Шведској („Музејске поставке у шведским музејима и „његова висост“ посетилац“, Емила Петровић, Музеј Крајине, Неготин), шта треба да ради антрополог у музеју са савременом културом која се живи свуда око њега („Музејска етнологија/антропологија „код куће“ – презентација блиских идентитета“, мр Тијана Јаковљевић – Шевић, Музеј града Новог Сада) и још много тога.

Сва излагања у другом делу скупа, од којих су нека била директно медијализовала проблематику идентитета, показала су јасну тенденцију хоризонталног и вертикалног, то јест садржајног и структурног проширивања схватања културе која је објект херитологије и потпада под музејску парадигму. Већина саопштења је показала јасан помак унутар етнографске и етнологске музеологије од уско узете традицијске и народне (читај руралне) културе ка широко схваћеном појму културе, указујући имплицитно на устаљивање антрополошке музеологије. Саопштења су уједно показала и битан интелектуални премештај од културе народа и нације ка култури групе и појединца, указујући самим тим на отклон од досадашњег статистичког (и дехуманизованог) приступа у очувању културног наслеђа и на начин на који укључују културну динамику у сферу интересовања. У етнографској и етнологској музеологији све се више обраћа пажња на културу која се реално живи и одступа се од некаквих идеалтипских модела који представљају широко поље херитолошке, а зашто не рећи и политичке манипулације културним наслеђем.

Стручни скуп је, мада му то можда и није била намера, довољно јасно показао дистинкцију између старе и нове музеолошке мисли у српској музеологији, односно у излагањима појединих учесника се ипак назире немогућност прихватања нових музеолошких као и уопште херитолошких концепција музеја као баштинског и као друштвеног културног актера. То, свакако, не подразумева негацију континуитета великог броја квалитетних музејских програма и активности. Остаје, ипак, отворено питање хеуристичке сврсисходности реинтерпретације и препричавања онога што су многе колеге музејски савладале, и то одавно и добро. Да ли нам је потребан некакав квазиревизионизам музеализовања културе? Излагања неких од учесника показала су да се ново схвата као крајње формално и – погрешно. Јер, није ново само основати неки музеј који би баштинио онај сегмент културе који до сада није био објект музејске пажње. Нова треба да буде полидимензионална концепција таквог музеја, а не сам материјал. Стручни скуп „Савремена етнографска музеологија и презентација (нових) идентитета“ недвосмислено је показао потребу за новим музеолошким парадигмама и концепцијама, али и чињеницу да се тако нешто већ полако кристалише у српској етнологској музеологији.

Стручни скуп:
САВРЕМЕНА ЕТНОГРАФСКА МУЗЕОЛОГИЈА И
ПРЕЗЕНТАЦИЈА (НОВИХ) ИДЕНТИТЕТА

ПРОГРАМ

Четвртак, 10.12.2009.

Конференцијска сала СПЦ-а Војводине (СПЕНС), Нови Сад

10.00 – 10.30 Добродошлица

10.30 – 11.00 Пауза за освежење

11.00 – 12.30 Радни део

- др Весна Марјановић (Етнографски музеј у Београду, Београд), *Нови модели музејске организације у српском друштву – дискурс етнографске музеологије*
- мр Иван Шестан (Етнографски музеј Загреб, Загреб), *Музеј као стјепциште (само) двију дисциплина*
- др Љиљана Гавриловић (Етнографски институт САНУ, Београд), *Музеј као фантазијска прича*
- мр Милош Матић (Етнографски музеј у Београду, Београд), *(Не)егзотични идентитети*

12.30 – 12.45 Пауза за освежење

12.45 – 14.00 Радни део

- Татјана Бугарски (Музеј Војводине, Нови Сад), *Духовни и друштвени живот као етнологске теме у Музеју Војводине*
- мр Бојана Богдановић, Јелена Тоскић (Музеј на отвореном „Старо село“, Сирогојно), *Оглед о старим и новим идентитетима – пример односа модне продукције “Сирогојно стил“, Музеја на отвореном „Старо село“ и локалне заједнице*
- мр Марко Стојановић (Етнографски музеј у Београду, Београд), *18. међународни фестивал етнологског филма – рефлекси и парадигме*

13.30 – 14.00 Дискусија, модератор др Љиљана Гавриловић

14.00 – 15.00 Пауза за ручак

15.00 - 16.15 Радни део

- Ивана Јовановић-Гудурић (Музеј града Новог Сада, Нови Сад), *Музеј лепих успомена – од великих ка малим историјама*

- мр Тијана Јаковљевић-Шевић (Музеј града Новог Сада), *Музејска етнологија/антропологија „код куће“ – презентација блиских идентитета*
- Невена Васић (Народни музеј Ужице, Ужице), *Супкултура и музеј*
- Тања Лазич (Музеј Семберије, Бијељина), *Музеј Семберије у Бијељини и презентација (нових) идентитета*

16.15 – 16.30 Пауза за освежење

16.30 – 17.30 Радни део

- Сузана Антић (Народни музеј Зајечар, Зајечар), *Нешто као друго*
- Даница Ђокић (Народни музеј Пожаревац, Пожаревац), Сузана Антић (Народни музеј Зајечар, Зајечар), *Од „Земље поноћног сунца“ до „Неоткривене културе источне Србије*
- Снежана Шапоњић – Ашанин (Народни музеј Чачак, Чачак), *Музеј детињства*

17.30 – 18.00 Дискусија, модератор мр Милош Матић

20.00 Вечера у хотелу Војводина

Петак, 11.12.2009.

09.30 – 10.30 Радни део

- Живка Ромелић (Народни музеј Крушевац, Крушевац), *Етнолошка изложба – на путу до посетиоца*
- Гордана Пајић (Народни музеј Ваљево, Ваљево), *Народни музеј у Ваљеву као носилац идентитета и културног развоја кроз призму етнолошких садржаја*
- Емила Петровић (Музеј Крајине, Неготин) *Музејске поставке у шведским музејима и „његова висост“ посетилац*

10.30 – 11.00 Дискусија, модератор Живка Ромелић

11.00 Затварање радног дела Скупа

11.00 – 14.00 Обилазак Музеја града Новог Сада и Петроварадинске тврђаве

14.00 Ручак у Музеју града Новог Сада

15.00 Обилазак новосадских музеја

Милош Матић